Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta

10.5.2022

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

ASIA: Hallituksen esitys (43/2022 vp) tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

1. Keskeiset viestit

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta pitää tärkeänä, että verkkolähetys- ja DSM-direktiivit tulee saattaa voimaan niin, että säännökset edistävät tekijänoikeusmarkkinoiden kasvua, tehokkuutta ja toimivuutta. On vältettävä negatiivisia ja odottamattomia vaikutuksia.

Erityisesti televisiokanavien jakelua koskevat pykälät ja niiden perustelut jäävät hallituksen esityksessä epäselväksi ja ehdotetun sisältöisenä uusi tekijänoikeuslaki aiheuttaa paitsi epävarmuutta oikeustilasta, niin sillä voi olla myös merkittäviä negatiivisia muutoksia tekijänoikeusmarkkinoihin ja sen arvoketjuihin.

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta käsittelee lausunnossaan verkkolähetysdirektiiviä ja televisiotoimintaa koskevaa sääntelyä ja toteaa pääviesteinään seuraavaa:

Verkkolähetysdirektiivin voimaansaattamisella ei ole tarkoitus muuttaa nykytilaa ja toimivaa televisiojakelumarkkinaa. Tämän tulee näkyä tekijänoikeuslain pykälissä ja perusteluissa. Televisiojakelumarkkina toimii nykyisin niin, että Suomessa toimivat televisioyhtiöt sopivat suoraan oikeudenhaltijoiden kanssa televisiolähetyksistä tavoittelemilleen yleisöille eri jakelutavoilla koko Suomen alueelle. Jos televisiojakelumarkkinan nykytilaa olisi ollut tarkoitus muuttaa, tästä olisi tullut tehdä vaikutusarvio.

Verkkolähetysdirektiivi velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että suora sopiminen oikeuksien käytöstä oikeudenhaltijoiden kanssa on mahdollista. **Suora sopiminen tulee olla mahdollista ja ensisijaista kaikkien jakelutapojen osalta (alkuperäinen lähettäminen, edelleen lähettäminen ja suora siirto).** Suorassa sopimisessa esimerkiksi televisioyhtiö hankkii tekijänoikeudet tuottajalta, joka on hankkinut oikeudet tekijöiltä ja muilta oikeuksien omistajilta, ja sopii lähetyksen jakelusta eri verkoissa. **Kollektiivinen sopiminen eli oikeuksien hankinta tekijänoikeusjärjestöltä on vain suoraa sopimista täydentävä.**

Direktiivi edellyttää, että televisiotoimintaa koskeva sääntely on teknologianeutraalia. Lainsäädännössä tulee selkeästi todeta, että alkuperäistä lähettämistä on millä tahansa tekniikalla ja yleensä alihankkijoita käyttäen tv-yhtiön toimesta tai valtuuttamana toteutettava lähettäminen yleisölle. Suomessa vapaasti vastaanotettavien televisiokanavien alkuperäinen lähettäminen tapahtuu esimerkiksi antenni-, kaapeli-, IPTV- ja verkkolähetyksinä.

Jos suoran sopimisen ensisijaisuutta ja teknologianeutraalisuutta ei varmisteta, edessä olisi dramaattisia ja negatiivisia vaikutuksia oikeudenhaltijoille, televisioyhtiöille, operaattoreille, kansalaisille ja taloyhtiöille:

- Jos alkuperäisiä lähetysoikeuksia kaapeliverkossa ei voisi hyödyntää, televisioyhtiöt eivät myöskään hankkisi niitä. Jakelijalla ei olisi intressiä hankkia edelleenlähetysoikeuksia vapaasti vastaanotettaviin kaupallisiin televisiokanaviin, koska se ei ole jakelijan liiketoimintaa. Vapaasti vastaanotettavista kaupallisista televisiokanavista tulisi tilausmaksullisia kanavia tai niiden jakelu loppuisi. Kotimaisten tuotantojen määrä vähenisi ja laatu huononisi. Suomalaisten tekijöiden työmahdollisuudet vähenisivät.

- Jos Suomessa televisiomarkkina muuttuisi tilausmaksulliseen malliin, ilmaiskanavien määrä (tällä hetkellä 20) romahtaisi. Pahimmassa skenaariossa koko lineaarinen kaapeli-tv-jakelu kuluttajille Suomessa loppuisi, jolloin puolet Suomen kotitalouksista ei enää pystyisi vastaanottamaan lineaaritelevisiokanavia.

- Mahdollisuus vastaanottaa sisältöjä kapenisi huomattavasti, mikä heikentäisi kansalaisten sananvapautta ja mahdollisuutta nauttia monipuolisesta tv-sisällöstä (ajankohtaisohjelmat, kulttuuri- ja elämänmuoto, urheilu, viihde yms.)

- Jos kotimaisten ilmaiskanavien jakelua kaapeliverkossa pidettäisiin edelleen lähettämisenä, myös niiden jakelu isoissa yhteisantenniverkoissa voitaisiin katsoa myös edelleen lähettämiseksi. Tällöin esimerkiksi taloyhtiöt joutuisivat erittäin hankalaan tilanteeseen. Taloyhtiöt joutuisivat luopumaan ilmaiskanavien jakelusta, perimään maksuja asunto-osakeyhtiölain vastaisesti asukkailta tai kieltäytymään tekijänoikeuskorvausten maksamisesta. Kaksi viimeksi mainittua tilannetta johtaisi siihen, että taloyhtiöt voisivat joutua oikeusprosesseihin.

Jotta dramaattiset ja negatiiviset vaikutukset estetään, on alkuperäisen ja edelleen lähettämisen määritelmät selkeytettävä ja sääntelyssä on varmistettava suoran sopimisen mahdollisuus kaikissa lähetystavoissa, myös suoran siirron menetelmässä.

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta toteaa näistä tarkemmin seuraavaa.

2.1 Edelleen lähettämisen määritelmän selkeyttäminen (25 h §)

Lausuntokierroksella marraskuussa 2021 olleessa hallituksen esitysluonnoksessa oli aukikirjoitettuna alkuperäisen radio- ja televisiolähetyksen määritelmä (25.4 f §). Nyt annetusta hallituksen esityksestä tämä on poistettu, mikä on valitettavaa ja sekaannusta aiheuttavaa.

Direktiiveissä yksi edelleen lähettämisen keskeinen määritelmä on "toisesta jäsenvaltiosta tuleva lähetys". Sitä ei ole hallituksen esityksessä korvattu mitenkään, vaan yksinkertaisesti vain jätetty pois määritelmästä. Hallituksen esityksen mukaan edelleen lähettämisellä tarkoitetaan "alkuperäisen televisio- tai radiolähetyksen lähettämistä yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti ja muuttamattomana alkuperäisen lähetyksen kanssa muun osapuolen kuin alkuperäisen lähetyksen lähettäjän toimesta". Suomessa mikään lähettäjäyritys ei omista omaa jakeluverkkoa, vaan alkuperäinen lähettäminen tapahtuu sekä antenni-, kaapeli- että iptv-verkoissakin muun osapuolen kuin alkuperäisen lähettäjän toimesta.

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta huomauttaa, että hallituksen esityksestä jää epäselväksi mitä on alkuperäinen lähettäminen ja mitä on edelleen lähettäminen. Tämä on omiaan

aiheuttamaan lisää epävarmuutta markkinalla. Epäselvä oikeustila johtaa myös oikeudenkäynteihin.

Käyttäjien neuvottelukunta korostaa, että televisiolähetysten tekninen jakelu ei ole yleisölle välittämistä eikä tekijänoikeudellisesti relevanttia. Teknisellä jakelutavalla ei tule olla merkitystä arvioitaessa sitä, onko kysymys alkuperäisestä lähetyksestä, edelleen lähettämisestä tai suorasta siirrosta, vaan tekijänoikeudellisessa arvioinnissa merkityksellistä on toiminnan luonne.

Se, että muu taho kuin tv-yhtiö osallistuu signaalin jakeluun kaapeli-, yhteisantenni- tai muussa verkossa, ei tee toiminnasta vielä edelleen lähettämistä. Televisioyhtiöt lähettävät lineaarista televisiolähetystä useilla eri teknologioilla, antenni-, kaapeli-, iptv- sekä ns. OTT-lähetyksenä. Tekijänoikeussääntelyn tulee kohdella kaikkia teknisiä ratkaisuja yhdenvertaisesti, eikä lähetystekniikka saa vaikuttaa oikeudelliseen kohteluun tai maksettaviin tekijänoikeuskorvauksiin. Kaikki tv-yhtiön toimesta tai lukuun tehtävä lähettäminen on alkuperäistä lähettämistä, teknologiasta riippumatta. Kun kotimaiset (ilmais)kanavat välitetään täten eri teknologioita ja alihankkijoita käyttäen koko Suomen tv-yleisölle, kanavia ei edelleen lähetetä kaapeli-, yhteisantenni- tai muissa verkoissa.

Verkkolähetysdirektiivin mukaan jos jakelijan liiketoiminta kohdistuu tekniseen tapaan televisio- ja radiolähetyksen vastaanoton varmistamiseksi tai parantamiseksi, sen ei tule verkkolähetysdirektiivin mukaan katsoa osallistuvan yleisölle välittämiseen (direktiivin resitaali 20).

Kotimaisessa televisiotoiminnassa kyse on nimenomaan jakelukapasiteetin eli esimerkiksi kaapeliverkon tarjoamisesta, joka on direktiivissä tarkoitetun teknisen tavan tarjoamista. Kaapeliyhtiön toiminnassa ei ole kyse yleisölle välittämisestä, kun se tarjoaa kapasiteettia lähettäjäyhtiöille ja taloyhtiöille. Yleisölle välittäminen tapahtuu lähettäjäyhtiön toimesta.

Edelleen lähettämistä voi tapahtua myös kotimaisessa tv-toiminnassa. Tällöin kyse on toiminnasta, jossa muu kuin lähettäjäyritys itse lähettää tv-ohjelmia sellaiselle yleisölle, jolle lähettäjäyhtiö ei ole lähetystä tarkoittanut ja jota varten oikeuksia ei ole alun perin hankittu.

Käyttäjien neuvottelukunta katsoo, että:

- **Edelleen lähettämisen tulee määritellä olevan lähetyksen saattamista yleisön vastaanotettavaksi muun osapuolen kuin sen lähettäjäyrityksen toimesta, jonka toimesta tai jonka valvonnassa ja vastuulla kyseinen alkuperäinen lähetys lähetettiin. Tämä vastaa verkkolähetysdirektiivin 2 artiklan 2 a) kohtaa.**
- **Edelleen lähettämisen määritelmässä on myös huomioitava myös se, että edelleen lähettämisestä voi olla ainoastaan alkuperäisen lähetyksen lähettäminen muulle yleisölle kuin mille lähettäjäyhtiö on lähetyksen tarkoittanut.**

Käyttäjien neuvottelukunta esittää, että valiokunta selventää lausunnossaan alkuperäisen ja edelleen lähettämisen määritelmiä yllä todettu huomioiden ja lisää 25 h §:ään uuden momentin:

- *Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta 25 f §:n mukaiseen lähettämiseen eli kun lähetys tapahtuu lähettäjäyrityksen toimesta tai valvonnassa ja vastuulla millä tahansa teknologialla samanaikaisesti ja muuttumattomana.*

Alkuperäistä lähettämistä voi tapahtua erilaisilla teknologioilla. Käyttäjien neuvottelukunta pitää tärkeänä, että valiokunta vahvistaa lausunnossaan, että myös verkkolähettäminen (ns. OTT-jakelu) katsotaan alkuperäiseksi lähettämiseksi.

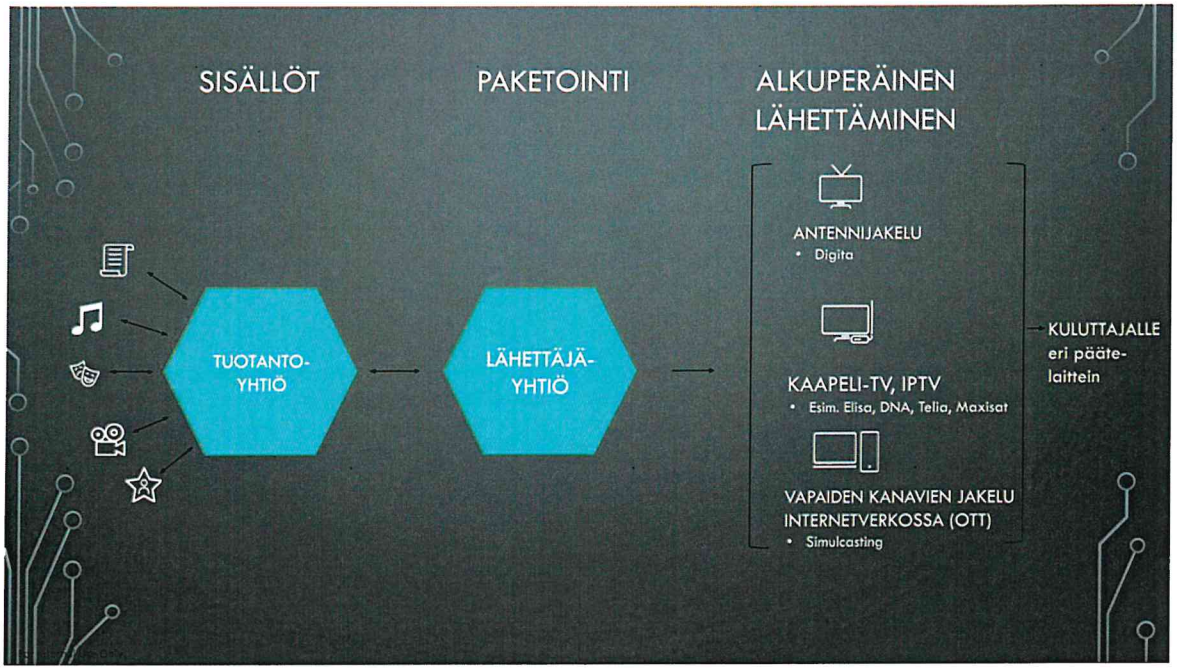

Vapaasti vastaanotettavan kanavan alkuperäinen lähettäminen tv-yleisölle Suomessa: *Kuvassa keskellä oleva lähettäjäyhtiö hankkii oikeudet sisältöihin tuotantoyhtiöltä ja sopii suoraan tuotantoyhtiön kanssa kanavien lähettämisestä suomalaiselle tv-yleisölle eri jakelukanavissa (kuvassa antenni-, kaapeli, IPTV ja OTT-jakelu). Kanavien jakelussa käytetään alihankkijoita. Kaikki lähettäminen kuvassa on alkuperäistä lähettämistä, valitusta jakelukanavasta riippumatta.*

2.2 Suoran siirron menetelmän määritelmän selkeyttäminen

Verkkolähetysdirektiiviin lisätty suoran siirron menetelmä (ns. direct injection) on uusi käsite tekijänoikeuslainsäädännössä. Tekijänoikeudellinen suoran siirron käsite jää hallituksen esityksen perusteluissa epäselväksi ja on pahimmassa tapauksessa sekoitettavissa tekniseen signaalin suoraan siirtoon tv-yhtiöltä jakelijalle alkuperäistä lähettämistä varten. Lisäksi suoran siirron menetelmässä suoran sopimisen tulee olla mahdollista (katso lausunnon kohta 2.3).

Suoran siirron menetelmää koskeva 8 artikla lisättiin parlamentin käsittelyssä direktiiviin Euroopan unionin tuomioistuimen Belgian tv-markkinoita koskevan ratkaisun johdosta (SBS Belgium v. SABAM, C-325/14). Kyseessä olevassa erityistapauksessa ei tapahtunut televisiokanavan alkuperäistä lähettämistä eikä edelleen lähettämistä. Tämän takia direktiiviin sisällytettiin suoran siirron menetelmää koskeva artikla. Suomessa ei ole tällä hetkellä tekijänoikeudelliseen suoran siirron menetelmään perustuvaa liiketoimintaa.

On huomattava, että tv-yhtiöt siirtävät Suomessa nykyisin signaalinsa jakelijoille kuitua pitkin ns. teknisellä suoralla siirrolla. Tämä ei ole direktiivin tarkoittaa tekijänoikeudellista suoraa siirtoa. Valiokunnan on tärkeää todeta lausunnossaan, että signaalin tekninen siirto tv-yhtiöltä jakelijalle alkuperäistä lähettämistä varten ei ole direktiivin tarkoittamaa tekijänoikeudellista suoraa siirtoa.

2.3 Suoran sopimisen mahdollisuus varmistettava myös suoran siirron menetelmässä

Suoran sopimisen mahdollisuus on sisällytettävä myös suoran siirron menetelmään (25 m §) vastaavalla tavalla kuin se on edelleen lähettämisessä (25 h §).

Verkkolähetysdirektiivi mahdollistaa suoran sopimisen alkuperäisessä lähetystoiminnassa, edelleen lähettämisessä ja suoran siirron menetelmässä. Kollektiivihallinnointi on ainoastaan suoraa sopimista täydentävä ja toissijainen keino oikeuksien hankkimiseksi. Suomessa toimivat televisioyhtiöt sopivat siis suoraan oikeudenhaltijoiden kanssa oikeuksien käytöstä televisiolähetyksissä jakelutavasta riippumatta. **Suoraa sopimista käytetään paljon myös ulkomaisten kanavien edelleen lähettämisessä. Suomessa 80 % ulkomaisten televisiokanavien edelleenlähetys oikeuksista on sovittu suoraan lähettäjäyhtiön ja jakelijan kesken, jolloin kollektiivilisensiointia ei näissäkään tilanteissa tarvita.**

Käyttäjien neuvottelukunta korostaa, että suora sopiminen tulee olla jatkossakin lähtökohtainen lisensiointimekanismi ja kollektiivilisensointi vain täydentävänä tarkkarajaisissa erityistilanteissa.

Suoralla sopimisella *suoran siirron menetelmässä* tarkoitetaan ensinnäkin sitä, että televisioyhtiö hankkii jakeluun tarvittavat oikeudet joko suoraan tekijöiltä ja muilta oikeuksien omistajilta tai käytettäessä alihankkijana tuotantoyhtiötä, tv-tuotannon tuottajalta, joka on hankkinut oikeudet tekijöiltä ja muilta oikeuksien omistajilta. Toiseksi suoralla sopimisella tarkoitetaan sitä, että televisioyhtiö ja jakelija sopivat keskenään suoraan lähettämisestä suoran siirron menetelmällä ilman kollektiivihallinnointia. Kun osapuolilla on yleensä pysyvä liikesuhde, oikeuksien hankkiminen kattavasti on verkkolähetysdirektiivin mukaisesti mahdollista myös suoran siirron menetelmässä ilman kollektiivihallinnointia.

Verkkolähetysdirektiivissä säädetty (pakollinen) kollektiivihallinnointi ei tarkoita sitä, että se ohittaa televisioyhtiön oikeuden hankkia oikeudet suoraan sopimalla. Direktiivin edellyttämä kollektiivihallinnointi on suoraa sopimista täydentävä ja turvaa sen, että yksittäinen tekijä ei voi estää muiden oikeudenhaltijoiden oikeuksien toteutumista silloin, kun oikeuksia ei ole hankittu suoraan sopimalla.

Hallituksen esityksessä suoraa siirtoa koskevassa 25 m §:ssä ei ole vaihtoehtoa kollektiivihallinnoinnille. Verkkolähetysdirektiivi sallii kuitenkin artiklojen 4, 5 ja 6 soveltamisen myös Suomessa tapahtuvaan alkuperäiseen lähettämiseen, edelleen lähettämiseen ja lähettämiseen suoran siirron menetelmällä. Suoran siirron menetelmää koskevassa artiklassa 8 viitataan mahdollisuuteen noudattaa samoja menettelyjä kuin edelleen lähettämistä koskevissa artikloissa.

Edellä todettuun perustuen hallituksen esityksen 25 m §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todettu "ilman sopimuslisenssijärjestelmän tukea ei tällaisen toiminnan aloittaminen Suomessa olisi myöskään mahdollista" ei pidä paikkaansa, koska verkkolähetysdirektiivi antaa kansallisesti mahdollisuuden siihen, että myös suoran siirron menetelmästä voidaan sopia suoraan oikeudenomistajien ja lähettäjäyrityksen välillä sekä lähettäjäyrityksen ja jakelijan välillä. Samalla tavoin kuin verkkolähetysdirektiivin resitaali 17 ja edellä kerrotun vallitsevan sopimuskäytännön mukaan on edelleen lähettämisen osalta tilanne, jakelijalla on myös suoran siirron menetelmässä mahdollisuus hankkia tarvittavat lisenssit lähettäjäyritykseltä, jolloin kollektiivista hallinnointia ei tarvita.

Käyttäjien neuvottelukunta esittää, että liikenne- ja viestintävaliokunta lisää tekijänoikeuslain 25 m §:ään vastaavan sisältöisen 2 momentin kuin 25 h §:ssä seuraavalla tavalla mikä varmistaa

mahdollisuuden suoraan sopimiseen myös lähetettäessä tv- ja radio-ohjelmistoja suoran siirron menetelmällä:

- *Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta teoksen lähettämiseen suoran siirron menetelmällä, jos sen tekijä on luovuttanut oikeuden sen lähettämiseen suoran siirron menetelmällä sille lähettäjäyritykselle, jonka lähetystä lähettäminen suoran siirron menetelmällä koskee.*

Kunnioittavasti,

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta

Kai Massa
puheenjohtaja

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta on laaja yhteenliittymä yrityksiä ja yhteisöjä, jotka käyttävät toiminnassaan tekijänoikeuden suojaamia luovia sisältöjä. Tekijänoikeuksien neuvottelukunnan työhön osallistuvat:

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Teknologiateollisuus ry, Medialiitto ry, Kirjakauppaliitto ry, Palvelualojen työnantajat PALTA ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Keskuskauppakamari, Suomen yrittäjät ry, RadioMedia ry, Suomen Hiusyrittäjät ry, Suomen Kustannusyhdistys ry, Suomen Taksiliitto ry, Marketing Finland ry, Filmikamari ry, Finnet-liitto ry, DNA Oyj, Elisa Oyj, Telia Company Abp, Kirkkohallitus, Alma Media Oyj, Sanoma Media Finland Oy, MTV Oy ja Yleisradio Oy.